

Navoiy davlat universiteti – Tilshunoslik: O‘zbek tili

Dastur davomiyligi: 2 yil

Talim shakli: Kunduzgi

Dastur kodi:70230101

Umumiy ish hajmi:120 ECTS krediti

Semestr uchun ECTS kreditlari:30

Umumiy ma'lumot

Magistratura dasturi **Tilshunoslik: O'zbek tili** (Dastur kodi: 70230101) Navoiy davlat universitetida ikki yillik, kunduzgi akademik dastur bo'lib, umumiy ish hajmi 120 ECTS kreditdan (semestrda 30 ECTS) iborat. Dastur yuqori malakali tilshunoslar, turkologlar, o'zbek tili tadqiqotchilari, adabiyotshunoslar, tarjimonlar va nazariy tilshunoslik, kompyuter o'zbek tilshunosligi, sotsiolingvistika, diskurs tahlili va o'zbek tilini ona tili, ikkinchi yoki xorijiy til sifatida o'qitishning zamonaviy usullari bo'yicha ilg'or bilimlarga ega o'qituvchilarni tayyorlash uchun mo'ljallangan.

O'quv dasturi o'zbek tili grammatikasi, tarixiy tilshunoslik, dialektologiya, terminologiya va qiyosiy turkiy tilshunoslik bo'yicha chuqur nazariy tadqiqotlarni amaliy tadqiqot metodologiyalari va raqamli gumanitar fanlar qo'llanmalari bilan birlashtiradi. Talabalar matn tahlili, korpus tilshunosligi, lug'at tuzish, adabiy tanqid va pedagogik texnikalar bo'yicha tajriba orttiradilar. Dasturda o'zbek tilining mavqeini oshirish, raqamli lingvistik dasturiy ta'minotni (o'zbek tili uchun NLP) ishlab chiqish, til siyosatini qo'llab-quvvatlash va O'zbekistonda mintaqaviy lingvistik tadqiqotlarni kengaytirishga katta e'tibor qaratilgan.

Ushbu dastur bitiruvchilari universitet o'qituvchilari, til tadqiqotchilari, adabiy muharrirlar, tarjimonlar, kontent ishlab chiquvchilar, til siyosati bo'yicha maslahatchilar va davlat boshqaruvida ma'muriy xodimlar sifatida faoliyat yuritish, shuningdek, doktorantura (PhD) darajasida o'qishni davom ettirish uchun to'liq jihozlangan.

Baholash

Tilshunoslik: O'zbek tili magistratura dasturida uzluksiz o'rganish, ilmiy aniqlik, tahliliy kompetensiya va pedagogik mahoratni ta'minlash uchun keng qamrovli va ko'p komponentli baholash tizimi qo'llaniladi.

1. Kursga asoslangan baholash

- **Taqdimotlar va seminarlar**– talabalarning akademik sharoitlarda lingvistik tadqiqotlar, nazariy grammatika asoslari, diskurs modellari va o'zbek adabiy sharhlarini tahlil qilish, taqdim etish va himoya qilish qobiliyatini baholash.
- **Mini-testlar, viktorinalar va og'zaki imtihonlar**– asosiy nazariy tushunchalar, fonetika, morfologiya, sintaksis, semantika va sotsiolingvistik nazariyalarni tushunishni monitoring qilish.

- **Oraliq va yakuniy imtihonlar**– yozma imtihonlar va insho tahlillari orqali nazariy chuqurlikni, matnni tahlil qilish qobiliyatlarini va lingvistik muammolarni hal qilishni baholash.
 - **Portfolio topshiriqlari**– ilgʻor koʻnikmalarni rivojlantirishni namoyish etuvchi lingvistik dala jurnallarini, dialektologik tadqiqot hisobotlarini, tarjima namunalarini, oʻquv dars rejalarini va ilmiy ishlar loyihalarini tuzish.
 - **Mustaqil topshiriqlar**– mustaqil oʻzbek filologik tadqiqotlarini, korpus maʼlumotlarini qayta ishlashni, qiyosiy matn tahlilini va nazariy adabiyotlar sharhlarini ragʻbatlantirish.
2. **Tadqiqotga asoslangan baholash**
- **Ilmiy tadqiqot ishlari (ITI)**– tadqiqot takliflari, lingvistik maʼlumotlarni toʻplash hisobotlari, matn tahlilining borishi toʻgʻrisidagi hisobotlar va kafedra oldida tadqiqot natijalarini himoya qilish orqali baholanadi.
 - **Ilmiy va pedagogik ish (IPI)**– oʻqitish amaliyoti, amaliy oʻzbek tili dars rejalarini tayyorlash, oʻquv materiallari va akademik hisobotlar orqali baholanadi.
 - **Magistrlik dissertatsiyasi (MD/M)**– ilmiy oʻziga xoslik, lingvistik aniqlik, metodologik qatʼiylilik, tezis yozish sifati va Davlat attestatsiya komissiyasi oldida ommaviy himoya asosida baholanadi.
3. **Amaliyotga asoslangan baholash**
- **Taʼlim va lingvistik amaliyot**– oliy taʼlim muassasalari, ilmiy-tadqiqot institutlari, nashriyotlar, ommaviy axborot vositalari agentliklari va davlat tili kafedralaridagi ish faoliyati orqali baholanadi va keng qamrovli amaliy hisobotlar bilan birga taqdim etiladi.
 - **Bitiruvdan oldingi amaliyot**– lingvistik tadqiqot natijalari va yakuniy tezisni tayyorlashning integratsiyasi asosida baholandi.
4. **Ishga integratsiyalashgan oʻrganish**
- **Lingvistik va tarjima loyihalari**– analitik aniqlik, matn kompozitsiyasi sifati, stilistik moslik va milliy til standartlariga amaliy moslik boʻyicha baholandi.

Akademik talablar

Qabul talablari–Tilshunoslik: O'zbek tili (Kod: 70230101) magistratura dasturiga hujjat topshirayotgan abituriyentlar quyidagi mezonlarga javob berishlari shart:

- **Taʼlim tarixi**– Tan olingan oliy taʼlim muassasasining filologiya, oʻzbek tili va adabiyoti, tilshunoslik, tarjimashunoslik yoki til taʼlimi boʻyicha bakalavr darajasi (yoki unga tenglashtirilgan malaka).
- **Akademik mukammallik**– Faxriy diplomga ega boʻlgan abituriyentlar (*imtiyozli diplom*) Oʻzbekiston Respublikasi Oliy taʼlim, fan va innovatsiya vazirligining amaldagi qoidalariga muvofiq imtiyozli qabul qilish huquqiga ega.
- **Til bilishi**– Oʻzbek tilini ona tili yoki C1 darajasida bilishi hamda ingliz, rus yoki boshqa tan olingan xorijiy tillarni bilishini tasdiqlovchi amaldagi milliy yoki xalqaro sertifikat (CEFR B2 darajasi, IELTS, TOEFL va boshqalar).

Bitiruv talablari

Tilshunoslik: O'zbek tili bo'yicha san'at magistri darajasini olish uchun talabalar quyidagilarga majburlarlar:

- O'quv dasturida ko'rsatilgan barcha majburiy va tanlov modullarini bajaring, jami **120 ECTS krediti**(Semestrda 30 ECTS).

- Navoiy davlat universiteti qoidalariga muvofiq standart akademik natijalarni saqlab qolish (barcha fanlardan o'tish ballari).
- Barcha amaliy mashg'ulotlarni (o'qitish amaliyoti, tadqiqot amaliyoti va bitiruvdan oldingi amaliyot) ijobiy natijalar bilan muvaffaqiyatli yakunlang.
- Barcha tadqiqot talablarini bajarish (ilmiy tadqiqot ishlari va ilmiy-pedagogik ishlar).
- Tayyorlang, topshiring va muvaffaqiyatli himoya qiling **Magistrlik dissertatsiyasi** Davlat attestatsiya komissiyasi oldida mustaqil lingvistik tadqiqotlarni namoyish etish.
- Barcha kerakli davlat attestatsiya jarayonlaridan o'ting.

Taklif etilayotgan kurslar

1-yil

Majburiy:

- O'zbek tilshunosligida tadqiqot metodologiyasi va ilmiy yozuv
- Yangi O'zbekistonni rivojlantirish strategiyasi doirasida ta'lim tizimidagi islohotlar
- Tilshunoslik tarixi va falsafasi
- Zamonaviy o'zbek grammatikasining zamonaviy nazariy masalalari
- O'zbek filologiyasida kognitiv tilshunoslik va psixolingvistika

Tanlov:

- Sotsiolingvistika, til siyosati va davlat tilini rivojlantirish
- Zamonaviy o'zbek tili matn lingvistikasi va diskurs tahlili
- O'zbek tilini ona tili, ikkinchi va xorijiy til sifatida o'qitishning zamonaviy usullari
- Filologik ta'limda me'yoriy hujjatlar va sifat standartlari
- Hisoblash tilshunosligi, tabiiy tillarni qayta ishlash (NLP) va o'zbek korpus dizayni

2-yil

Majburiy:

- Qiyosiy turkologiya va o'zbek tili tarixi
- Terminologiya, leksikografiya va o'zbekcha lug'at to'plami
- Zamonaviy o'zbek tilining pragmatolingvistikasi va stilistikasi

Tanlov:

- Tarjima nazariyasi va amaliyoti (o'zbek-ingliz-rus)
- Adabiy stilistika va matn tahlili
- O'zbek ommaviy axborot vositalarida semiotika va media diskurs tahlili
- Ilmiy tadqiqotlarda professional axloq va etika
- O'zbek dialektologiyasi va etnolingvistikasi
- Lingvokulturologiya va o'zbek onomastikasi
- O'zbek tilida ommaviy axborot vositalari tili, jamoatchilik bilan aloqalar va kopirayting

Karyera imkoniyatlari

Tilshunoslik: O'zbek tili magistratura dasturi bitiruvchilari yuqori darajadagi tahliliy, matn tahrirlash, madaniyatlararo va pedagogik qobiliyatlarga ega bo'ladilar, bu ularga ta'lim, ommaviy axborot vositalari, nashriyot, davlat va ilmiy sohalarda karyera qilish imkonini beradi:

- **Universitet o'qituvchisi / O'zbek tili va adabiyoti o'qituvchisi** oliy ta'lim muassasalarida, akademik litseylarda, ixtisoslashtirilgan maktablarda va til akademiyalarida.
- **Tadqiqotchi olim / filolog** O'zbekiston Fanlar akademiyasi qoshidagi ilmiy-tadqiqot institutlarida (masalan, Alisher Navoiy nomidagi Til, adabiyot va folklor instituti) va ilmiy tadqiqot markazlarida.
- **Advisor on State Language Issues (Davlat tili bo'yicha maslahatchi)** davlat vazirliklarida, viloyat hokimliklarida, davlat tashkilotlarida va davlat korxonalarida.
- **Tarjimon / Mahalliyalashtiruvchi** xalqaro tashkilotlarda, davlat idoralarida, ommaviy axborot vositalari tarmoqlarida va nashriyot firmalarida (o'zbekcha-inglizcha-ruscha).
- **Adabiy muharrir / Korrektor / Kopirayter** nashriyotlarda, gazetalarda, jurnallarda, raqamli yangiliklar portallarida va reklama agentliklarida.
- **Hisoblash tilshunosi / NLP mutaxassisi yordamchisi** o'zbek tilining korpuslari, onlayn lug'atlar, avtomatlashtirilgan mashina tarjima tizimlari va nutqni aniqlash dasturlari ustida ishlamoqda.
- **Matbuot kotibi / Madaniyat xodimi** davlat idoralarida, madaniy markazlarda va xalqaro biznes korxonalarida.
- **Ta'lim loyihasi menejeri** tilni saqlash, savodxonlik va madaniyatga ixtisoslashgan xalqaro ta'lim tashkilotlari va nodavlat tashkilotlarida.

O'qish to'lovlari

- **Mahalliy talabalar uchun:** Taxminan yillik o'qish narxi – 9 700 000 so'm.
- **Xalqaro talabalar uchun:** Taxminiy yillik o'qish narxi – 774.28 AQSh dollari.

(Izoh: O'qish to'lovlari universitet siyosati va xorijiy valyuta kurslariga muvofiq o'zgartirilishi mumkin.)

O'quv natijalari

Tilshunoslik magistri darajasi: O'zbek tili

Dasturni muvaffaqiyatli tugatgandan so'ng, bitiruvchilar quyidagilarga ega bo'ladilar:

1. Bilim

- **1.1.** O'zbek tilshunosligi va turkologiyasining tarixiy evolyutsiyasi, nazariy asoslari, grammatik tuzilmalari va zamonaviy paradigmalar haqida ilg'or bilimlarni namoyish eting.
- **1.2.** Turkiy tilshunoslik sohasidagi kognitiv lingvistika, sotsiolingvistika, pragmatolingvistika, diskurs tahlili va lingvokulturologiya tushunchalarini tushuning.
- **1.3.** O'zbek tili uchun hisoblash lingvistikasi, korpus dizayni, avtomatlashtirilgan matnni qayta ishlash algoritmlari va elektron lug'at yaratish tamoyillarini tushuntiring.
- **1.4.** O'zbek tilini ona tili, ikkinchi til va xorijiy til sifatida o'qitishning zamonaviy pedagogik metodologiyalarini bilishingizni namoyish eting.
- **1.5.** O'zbekistonda milliy qonunlar, ta'lim standartlari, davlat tili qonunchiligi, mualliflik huquqi qonunlari va strategik tilni rivojlantirish siyosatini tan olish.

2. Ko'nikmalar

- **2.1.** Murakkab klassik va zamonaviy o‘zbek matnlarining chuqur nazariy, strukturaviy, tarixiy va semantik tahlillarini amalga oshiring.
- **2.2.** O‘zbek tilida leksikografik tadqiqotlar va ma’lumotlarni qayta ishlash uchun raqamli gumanitar fanlar vositalari, lingvistik korpuslar va hisoblash dasturlarini qo‘llang.
- **2.3.** O‘zbek, ingliz va rus tillari o‘rtasidagi akademik, texnik, adabiy va rasmiy hujjatlarni stilistik aniqlik bilan tarjima qiling va tahrirlang.
- **2.4.** O‘zbek tili va tilshunoslik fanlari bo‘yicha oliy ta’lim kurslari, dars modullari va baholash materiallarini loyihalashtirish va yetkazib berish.
- **2.5.** Qattiq ilmiy maqolalar, akademik sharhlar, matn tahlillari, o‘quv materiallari va nashr etiladigan tadqiqot tezislarini tayyorlang.
- **2.6.** Ilmiy kengashlar, davlat boshqaruvi va talabalar auditoriyasiga milliy va xorijiy tillarda lingvistik tadqiqotlar natijalarini, davlat tili strategiyalarini va matn tahlilini samarali taqdim etish.

3. Kompetensiyalar

- **3.1. Lingvistik va tadqiqot kompetensiyasi**– Nazariy, tarixiy va amaliy o‘zbek tilshunosligi bo‘yicha mustaqil, ilmiy asoslangan va metodologik jihatdan asoslangan tadqiqotlar olib borish.
- **3.2. Tilni boshqarish va siyosat bo'yicha vakolatlar**– Davlat tiliga rioya qilinishini nazorat qilish, terminologiyani standartlashtirishga rahbarlik qilish va davlat va xususiy muassasalarda til siyosati tashabbuslarini boshqarish.
- **3.3. Uslubiy va ta'lim kompetensiyasi**– Zamonaviy interaktiv va raqamli pedagogik usullardan foydalangan holda oliy ta’lim darajalarida o‘zbek tili va lingvistik fanlarni o‘qitish.
- **3.4. Hisoblash va tahrirlash qobiliyati**– Akademik va texnologik muhitda nashriyot loyihalarini, matn tahrirlash ish jarayonlarini, raqamli korpus yaratishni va lingvistik konsaltingni boshqarish.
- **3.5. Kasbiy etika va ilmiy yaxlitlik**– Tadqiqot va ta’limda akademik halollik, intellektual mulk etikasi, tilga hurmat va madaniy merosni saqlashning yuqori standartlariga rioya qilish.
- **3.6. Hayot davomida o'rganish kompetensiyasi**– Filologik bilimlarni doimiy ravishda kengaytirib borish, zamonaviy raqamli matnni qayta ishlash vositalarini qo‘llash hamda milliy va xalqaro turkologiya va tilshunoslik konferensiyalarida ishtirok etish.